

• معرفی شخصی و توضیح سیر فعالیت‌های اجتماعی:

من مهدی بصیری متولد ۱۳۲۲ در اصفهان هستم. در مقطع دکترای اکولوژی از آمریکا فارغ‌التحصیل شده‌ام و در حال حاضر عضو هیئت علمی دانشگاه صنعتی اصفهان هستم. از ۳۰ سال پیش عضو انجمن مددکاری امام زمان بوده‌ام ولی سال گذشته با اصرار دوستان ابتدا عضو هیئت مدیره انجمن و در مرحله بعد در سمت مدیرعامل انجمن مشغول به کار شدم.

از زمانی که در کرج دانشجوی بودم به همراه برادران و فرزندان برادرانم عضو مؤسسه آموزشی ابابصیر بوده‌ام. این مؤسسه در امر خدمت رسانی به نابینایان فعال است. علاوه براین، در دو خیریه دیگر هم فعالیت می‌کنم. یکی از آنها در حوزه معلولان ذهنی فعالیت می‌کند و دیگری تشکلی است بنام پیام سبز که در حوزه محیط زیست در دانشگاه صنعتی اصفهان شکل گرفته است. پیام سبز ۱۰ سال سابقه فعالیت دارد و تا ۲ سال پیش من رئیس هیئت مدیره آن بودم. ولی بعد که کارها به روال خود شکل گرفت عضو هیئت امناء شدم و خود از حوزه امور اجرایی خارج شدم.

- ضرورت‌ها و دغدغه‌های نخستین احداث:

انجمن امام زمان(ع) حدود سال ۱۳۴۹ تشکیل شده است. فکر می‌کنم در همان سال هم به ثبت رسیده است. آن زمان حاج آقا مهدی مظاهری که از روحانیون شناخته شده اصفهان هستند و در امور خیریه و ایجاد مؤسسات خیریه بسیار فعال هستند، به مشهد سفر کرده بودند. آنجا با مؤسسه‌ای بنام امام علی یا امیرالمؤمنین که در زمینه ایتام فعالیت می‌کرده، آشنا می‌شوند. در ماه رمضان آن سال، وقتی در مسجد کازرونی واقع در خیابان عباس‌آباد اصفهان منبر رفته بودند چنین مطرح می‌کنند که قصد دارند مؤسسه مشابهی تشکیل دهند. این مسجد در محله‌ای قرار دارد که ساکنان آن عموماً وضع مالی خوبی دارند. در همان جلسه چند نفر اعلام همکاری می‌کنند از جمله کسانی که آن موقع از پیشگامان تشکیل انجمن بودند می‌توان از حاج آقا یراقی، حاج آقا اخوان، حاج آقا گل‌بیدی و دوتن از اخوی‌های من که فوت کرده‌اند نام برد. عمده این افراد از کسانی بودند که در ابابصیر هم فعالیت می‌کردند.

- امکانات اولیه در زمان احداث:

در ابتدای تأسیس این انجمن، مایحتاج خانواده‌های ایتام خریداری و توسط دو نفر و به وسیله خودرو بین آن‌ها توزیع می‌شد و در حاشیه این کار نیز با خانواده‌ها گفتگوهایی صورت می‌گرفت تا با وضعیت و نیازهای آن‌ها، بیشتر آشنا شویم. این کار ۴-۵ سال ادامه داشت و هرماه یک‌بار اجناس میان خانواده‌ها توزیع می‌شد. در ابتدا فقط ۴-۵ خانواده تحت پوشش بودند. اما بعدها که تعداد خانوارهای تحت پوشش بیشتر شد امکان فعالیت دیگر به شکل سابق وجود نداشت.

ساختمان تحت اختیار نیز بسیار کوچک بود و با وضعیت کنونی تفاوت بسیار داشت. گرچه در همین مکان آغاز به کار کردیم، اما بنای تحت اختیار در مقایسه با وضع فعلی، محقر بود.

• شرح وظایف تعریف شده:

رسیدگی به خانواده‌های ایتام بی‌بضاعت و سامان امور آن‌ها، وظیفه‌ مشخصی است که خیریه امام زمان (ع) در دستور کار خود دارد.

• الگوی مدیریتی و نوع سازماندهی:

در ابتدای فعالیت، انجمن به ثبت نرسیده بود، بدین ترتیب که بدون طی کردن مسیر ثبت، فعالیت خود را انجام می داد. در نتیجه انجمن در آن مقطع هیئت امناء نداشت. اما بعد از مدتی که به ثبت رسید، طبیعتاً انجمن دارای هیئت امناء شد. هیئت مدیره نیز تحت نظارت هیئت امناء و مدیرعامل هم تحت نظر هیئت مدیره، فعال اند.

انتخابات هیئت مدیره و مدیرعامل هر دو سال یکبار برگزار می شود. در حال حاضر ریاست هیئت مدیره برعهده حاج آقا مهدی مظاهری است. بعد از وی و مدیرعامل، یک مدیر داخلی که در دفتر انجمن مستقر است، مسایل را رفع و رجوع می کند. مدیر داخلی در حقیقت مدیر اجرایی انجمن است. در کنار او یک مدیر فرهنگی هم تعریف شده که کتابخانه، مرکز مشاوره، کلاس ها و ... زیر نظر او تشکیل می شوند. علاوه بر این، مدیر برگزاری کلاس های مربوط به زنان، مدیر برگزاری کلاس های دختران و مدیر برگزاری کلاس های پسران نیز در انجمن فعالیت می کنند که تمام آن ها به صورت داوطلب با انجمن همکاری می کنند. اما در کنار این عده برای رسیدگی به امور اداری انجمن و برنامه ریزی کلی، قائم مقام مدیرعامل نیز در نظر گرفته شده که روزهای زوج از صبح تا غروب در انجمن حضور دارد. جدا از آن ها درمانگاه نیز مدیریت خاص خود را دارد. دو نفر نیز امور حسابداری انجمن را انجام می دهند.

انجمن در سطح شهر ۱۰-۱۲ دفتر نمایندگی دارد که مسائل مختلف مرتبط با فعالیت های انجمن از قبیل فروش تاج گل، دریافت کمک ها، دریافت نذورات و را پی گیری می کنند. در هر دفتر، یک یا دو نفر فعالیت دارند.

• منابع تجهیز مالی:

از جمله گروه‌هایی که از این انجمن حمایت و پشتیبانی کرده‌اند، طیفی از روحانیون اصفهان بوده‌اند؛ افرادی چون مرحوم آیت‌ا... شمس‌آبادی که خود از انجمن بسیار حمایت می‌کرد و مردم را هم تشویق می‌کرد که به انجمن کمک کنند. حتی اجازه داده بود که سهم امام و سهم سادات خود، به این انجمن پرداخت شود تا صرف ایتام شود. همچنین آقای منصورزاده که از روحانیون معروف و صاحب منبر اصفهان بود نیز از این انجمن حمایت می‌کرد. افراد دیگری هم از انجمن حمایت می‌کردند اما حمایت‌های این دو نفر بسیار خاص و برجسته بود.

در حال حاضر تعداد زیادی از مردم، مغازه‌دارها، بازاری‌ها و شرکت‌ها، تعهد ماهیانه دارند که ماموران وصول انجمن به آن‌ها مراجعه می‌کنند و وجوه مربوطه را جمع‌آوری می‌کنند.

در حال حاضر حدود ۵۰ هزار نفر به انجمن تعهد پرداخت ماهانه دارند. گرچه مبلغ برخی از این تعهدات به قدری ناچیز است که هزینه جمع‌آوری راهم تأمین نمی‌کنند. البته این تعهد در زمان برقراری قابل توجه بوده اما به علت شرایط تورمی امروزه ناچیز به نظر می‌رسد. به این علت قبض‌هایی که انجمن تهیه کرده است در حال حاضر به سطح حداقل ۱۰۰۰ تومان رسیده است.

لازم به یادآوری است که، به هنگام کردن این مبلغ با توافق طرف مقابل صورت می‌گیرد. بدین ترتیب که فرمی تهیه می‌شود و متعهد در صورت پذیرش آن را امضاء می‌کند. از خارج از کشور به انجمن کمک نمی‌شود مگر آن که کسی از قبل با انجمن آشنا بوده و اکنون در خارج از کشور زندگی می‌کند یا آن که از قبل نذری داشته است که از طریق اقوامش به انجمن کمک می‌رساند.

همچنین اگر علما و مراجع بپذیرند، بخشی از وجوه شرعی هم به این انجمن پرداخت می‌شود. در شرایط فعلی حاج آقا حسین امامی چنین اجازه‌ای به ما داده که گاهی نیم و گاهی یک سوم و در مواردی تمام وجوهات سهم وی به حساب انجمن واریز شود. در مورد سهم امام مشکلی نیست. چون افراد تحت پوشش انجمن صغیر هستند، حساب جداگانه‌ای برای مصرف این مبالغ وجود دارد. اما برای سهم سادات باید اجازه بگیریم.

یکی دیگر از منابع تجهیز مالی انجمن نذورات، صدقات و کفارهٔ روزهٔ مردم است که به انجمن پرداخت می‌شود. علاوه بر این‌ها از جمله منابع تجهیز منابع مالی انجمن، تاج گل است. به این ترتیب که تاج گل‌هایی مصنوعی ساخته شده که یک لوح تسلیت روی آن نصب شده است. مردم و یا صاحبان ختم این تاج گل‌ها را از محل انجمن یا دفاتر انجمن در سطح شهر خریداری می‌کنند و بعد از مراسم به انجمن باز می‌گردانند.

در موارد معدود و انگشت‌شماری نیز برخی از افراد، عواید یک ملک را به انجمن واگذار کرده‌اند. آن‌ها مالکیت را منتقل نکرده‌اند و تنها عواید حاصل از ملک را واگذار کرده‌اند.

- چگونگی پیوند با نیروهای داوطلب و متخصص:

در کنار کمک‌هایی که اهالی شهر و برخی از روحانیون شهر از این انجمن به عمل می‌آورند، تعداد زیادی از افراد نیز به صورت داوطلب با انجمن همکاری می‌کنند. به طوری که بیشتر امور فرهنگی و مسائل مربوط به سرکشی و نظارت توسط نیروهای داوطلب انجام می‌شود. ولی امور معمول و متداول از قبیل: صندوق، حسابداری، توزیع خواربار و... توسط کارمندان انجمن صورت می‌پذیرد. البته تعداد افراد داوطلب بسیار شناور و تغییرات آن‌ها زیاد است. اخیراً تعدادی از دبیران آموزش و پرورش و تعدادی کارمند بازنشسته هم به این عده اضافه شده‌اند. تقریباً ۴۵-۴۰ نفر به صورت افتخاری و داوطلبانه با ما همکاری دارند. در کنار این عده ۶۰ نفر کارمند به همراه ۴۰-۳۰ نفر به طور پاره وقت در انجمن مشغول به کار هستند.

کارمندان پاره وقت بیشتر از پزشکان، پرستاران و دندانپزشکان هستند که در بهداری انجمن مشغول به کاراند که اکثراً هم به صورت رایگان فعالیت می‌کنند. اما نیروهای استخدامی انجمن جدا از امور صندوق، توزیع خواربار، در امور فرهنگی هم فعال‌اند، از جمله به درس بچه‌ها رسیدگی می‌کنند و یا به مدارس آن‌ها مراجعه می‌کنند و پیگیر وضع تحصیلی آن‌ها می‌شوند.

• روند و شیوه‌های اعتمادسازی:

در خیریه همواره به روی حامیان مالی و کمک‌کنندگان باز است و امکان نظارت بر فعالیت‌ها فراهم است.

دفاتر سال‌های قبل انجمن در حال حاضر در سیستم رایانه‌ای وارد شده و حساب‌ها به صورت ماشینی نگهداری می‌شوند. طبق روال، هر سال گزارش مالی فعالیت‌های انجمن به هیئت امناء ارائه می‌شود. نکته‌ی شایان توجه آن است که برای تمام کسانی که قبض‌های انجمن را خریداری می‌کنند و یا به شیوه‌های دیگر به انجمن کمک کرده‌اند هر سال بیلان مالی انجمن ارائه می‌شود و از این طریق آن‌ها در جریان وضعیت مالی انجمن قرار می‌گیرند.

انجمن خیریه امام زمان (ع) را در اصفهان به نام «ایتام» می‌شناسند و چون طیف قابل توجهی از شهروندان اصفهانی چه به عنوان کمک‌کننده، حامی و نیروی داوطلب و چه به عنوان مددجو با انجمن در ارتباط هستند، خود آن‌ها نیز عوامل گسترده‌ای در مسیر معرفی خیریه و روند احراز هویت آن به حساب می‌آیند. به طور کلی انجمن از دیرباز شناخته شده است و به علت حجم و استمرار فعالیت‌ها و شفافیت حوزه کاری، در سطح اصفهان مورد اعتماد عمومی قرار دارد.

نکته حائز اهمیت آن است که مهم‌ترین عامل گسترش فعالیت‌های انجمن شناخت و اطلاع مردم از این انجمن است. چرا که ما، نه در صداوسیما تبلیغات می‌کنیم و نه در سطح شهر تابلوی تبلیغی داریم. جامعه اصفهان از سال‌های بسیار دور اعضای هیئت مدیره و هیئت امنای انجمن را می‌شناسد.

جای توضیح است که در دفتر انجمن انجام همه پذیرایی‌ها، و حتی چای، قند و ... به هزینه هیئت مدیره است. حتی در ایام ماه رمضان برای برگزاری مراسم افطاری که برای جمع‌آوری کمک برگزار می‌شود نیز از حساب ایتام هزینه نمی‌شود. وقتی اعتماد معتمدان مردم جلب شود، مردم نیز از طریق آن‌ها به انجمن اعتماد می‌کنند.

- سیر گسترش و تعدد فعالیت‌ها و توسعه فیزیکی و سازمانی:

هنگامی که از مرحله ابتدای فعالیت و خدمت‌رسانی به ۴-۵ خانوار عبور کردیم و حوزه گسترده‌تری فراروی ما قرار گرفت در این مرحله یکی از افراد خیر، خانه‌ای را به انجمن اهدا کرد.

در این خانه مکانی مانند فروشگاه شکل گرفت تا خانواده ایتام، خواربار، گوشت و مایحتاج خود را از آن‌جا و به صورت رایگان تهیه کنند. بدین شکل که وقتی مایحتاج آن‌ها تحویل می‌شد در کارت مخصوص هر خانواده ثبت می‌شد که هر خانواده چه کالاهایی تحویل گرفته است. بدین ترتیب شرح وظایفی که این انجمن برای خود قائل بود، رسیدگی به خانواده‌های ایتام بی‌بضاعت بود.

ساختمان فعلی انجمن در ابتدا به شکل کنونی نبوده و به تدریج توسعه یافته است. تاریخ وقایع و مراحل توسعه ثبت نشده اما با گسترش کار و فعالیت انجمن، منزل همجوار، زمین پشتی انجمن با کمک افراد خیر خریداری و به گستره انجمن اضافه شده است.

ایتام تحت پوشش این انجمن از طریق معرفی شناسایی می‌شوند. اما پس از معرفی، انجمن در خصوص وضعیت زندگی آن‌ها تحقیق به عمل می‌آورد و سپس مدارک فوت پدر خانواده به انجمن ارائه می‌شود و خانواده تحت پوشش قرار می‌گیرد.

این انجمن فقط در شهر اصفهان فعالیت می‌کند. البته در چند مورد خاص خانواده‌های ساکن اطراف اصفهان تحت پوشش قرار دارند.

روال کار در این انجمن این‌گونه است که وقتی خانواده‌ای معرفی می‌شود، تحقیقات مقدماتی صورت می‌گیرد این تحقیقات اولاً سخت‌گیرانه و پریچ و خم نیست، ثانیاً به اعتقادات افراد کاری ندارد. هرکس یتیم باشد می‌تواند زیرپوشش این انجمن قرار گیرد. مبنای اندیشه ما آن است که همه مددجویان، انسان‌هایی معتقد و صالح هستند و تحقیقات ما تنها برای آن است که استحقاق افراد مشخص شود. بعد از تحقیقات برای هر خانواده یک پرونده موقت تشکیل و متعاقب آن کارت موقت صادر می‌شود. در این مرحله خواربار، لباس و کمک هزینه و سایر

خدمات به خانواده تعلق می‌گیرد. اما خانواده باید در یک دوره ۱۶ هفته‌ای، در کلاس‌های ما شرکت کند. این کلاس‌ها هفته‌ای یک جلسه تشکیل می‌شوند و طی این کلاس‌ها انجمن به آن‌ها معرفی و اهداف و شکل کار تشریح می‌شوند. همچنین کلاس‌های روانشناسی، تربیت کودک، قرآن، احکام و نهج‌البلاغه هم برگزار می‌شود. شایان توضیح است که شرکت‌کنندگان براساس سطح تحصیلات تفکیک می‌شوند. بعد از ۱۶ هفته شرکت‌کننده مورد ارزیابی قرار می‌گیرد و اگر دوره را با موفقیت گذرانده بود، کارت او از موقت به دائم تبدیل می‌شود. پس از این مرحله، رسیدگی‌ها و سرکشی‌های انجمن در منزل خانواده‌ها صورت می‌پذیرد؛ رسیدگی به آن علت صورت می‌گیرد که اگر خانواده عضو معتادی دارد با او در مرکز مشاوره، گفتگو صورت گرفته آنگاه در درمانگاه‌های مخصوص با هزینه انجمن اعتیاد را ترک کند. همچنین از نظر مسایل بهداشتی و درمانی، خانواده‌ها راهنمایی می‌شوند و به این نوع از مشکلات آن‌ها نیز رسیدگی می‌شود. در کنار آن دختران دیپلمه در «چارچوب آموزشگاه فنی و حرفه‌ای اباصالح» - که در سازمان فنی و حرفه‌ای به ثبت رسیده- در کلاس‌های آشپزی، گل‌سازی و خیاطی آموزش داده می‌شود. جالب است بدانید به کسانی که در کلاس خیاطی موفق به اخذ گواهینامه می‌شوند، وام خرید چرخ خیاطی داده می‌شود تا بتوانند در خانه خود کار کنند. در سال ۸۴ تعداد ۵۰ دختر در آموزشگاه اباصالح تحت آموزش بودند.

در کنار این آموزش‌ها علی‌رغم آن که ابعاد نیازهای افراد تحت پوشش بسیار وسیع و گسترده است و انجمن همه آن‌ها را نمی‌تواند پاسخگو باشد، در حد توان و بنیه مالی خود برای رفع نیازها اقدام می‌کنیم. مثلاً در چارچوب آموزشگاه اباصالح یا انجمن، کلاس‌های روانشناسی و اعتقادی و فرهنگی برگزار می‌شود و کسانی که در این کلاس‌ها فعال باشند و خوب آموزش بگیرند به اردوهای زیارتی و سیاحتی اعزام می‌شوند. همچنین در تابستان هر سال، هر چهار روز یک بار یک اتوبوس به مشهد اعزام می‌شود. گاهی هم برنامه قم و جمکران برقرار است. اردوهای تفریحی نیز در مناطق خوش آب و هوای اصفهان برای دخترها و پسرها به صورت جداگانه و در تابستان برگزار می‌شود. برای بچه‌ها در تابستان برنامه استخر هم داریم. با عنایت به وجود افسردگی در مادران خانواده‌ها در سال گذشته برای آن‌ها نیز برنامه استخر تدارک دیدیم. علاوه بر این موارد، خدمات درمانی و پزشکی نیز در قالب درمانگاه وابسته به انجمن به افراد تحت پوشش ارائه می‌شود.

هم اینک در هر ماه به هر خانواده حدود ۳۰ هزار تومان خواربار تحویل داده می‌شود. به علاوه مقدار کمی - در حد کمک هزینه به خانواده‌ها کمک مالی صورت می‌گیرد. علاوه بر این‌ها تحویل لباس شب عید هم در دستور کار ما قرار دارد به این ترتیب به هر نفر ۳۰ هزار تومان بن لباس در شب عید داده می‌شود. اما امسال به گونه دیگری در این خصوص عمل شد، از فروشندگان شهر دعوت کردیم تا در این جا غرفه دایر کنند. آن‌ها هم آمدند و تا یک سوم قیمت اجناس خود را به خانواده‌های تحت پوشش عرضه کردند. بدین ترتیب عید گذشته بن لباس توزیع نشد بلکه در بازارچه‌ای که در مکان انجمن شکل گرفته بود و ۳۳-۳۴ غرفه داشت خود خانواده‌ها به عنوان خریدار حاضر شدند و خرید کردند.

مضاف بر آنچه عنوان شد، اول مهر هر سال لباس و کفش ورزشی بین بچه‌ها توزیع می‌شود. همچنین کمک هزینه تحصیلی و کمک هزینه تهیه لوازم التحریر به ازای هر نفر ۵ تا ۱۵ هزار تومان در آغاز سال تحصیلی پرداخت می‌شود. در شرایطی که این انجمن بیش از سه هزار دانش‌آموز را تحت پوشش دارد.

در مورد دانشجویان نیز در ازای هر ترم بین ۷۰ تا ۱۵۰ هزار تومان به هر دانشجو کمک می‌شود. این انجمن حدود ۶۰۰ دانشجو تحت پوشش دارد. در حالی که تعداد زیادی از افراد تحت پوشش ما از دانشگاه فارغ‌التحصیل شده‌اند که بین آن‌ها حتی فارغ‌التحصیل دکتری نیز وجود دارد.

از نظر تعداد مددجویان تحت پوشش، باید عنوان شود که در ابتدا انجمن تنها ۴-۵ خانواده را تحت پوشش داشت اما در حال حاضر ۳۰۰۰ خانواده و حدود ۹۵۰۰ نفر تحت پوشش انجمن هستند. حدود ۱۰ سال پیش درمانگاهی وابسته به انجمن راه‌اندازی شد. این درمانگاه به صورت شبانه‌روزی و در سه شیفت فعالیت می‌کند و شامل بخش‌های دندانپزشکی، تزریقات، داروخانه و پزشک عمومی است. پزشکان متخصص هفته‌ای یک بار به صورت داوطلب در این درمانگاه حاضر می‌شوند و بیماران با ثبت نام قبلی معاینه می‌شوند. خدمات درمانگاه برای افراد تحت پوشش رایگان نیست و از آن‌ها مبلغ اندکی دریافت می‌شود تا از مراجعات بی‌مورد جلوگیری شود. اما اگر پزشک تشخیص دهد که بیمار به خدمات بیشتر احتیاج دارد، هزینه آن خدمات را

تأمین می‌کنیم. حتی هزینه بستری بیمارانی که تحت پوشش بیمه نیز نیستند را هم متقبل می‌شویم. در این درمانگاه افراد عادی با پرداخت حق ویزیت می‌توانند خدمات دریافت کنند.

علاوه بر تأمین مایحتاج روزانه، سرکشی و رسیدگی به وضع خانواده‌ها، کلاس‌های آموزشی، برنامه‌های تفریحی و خدمات درمانی، انجمن کتابخانه‌ای نیز دارد که در اختیار افراد تحت پوشش است. در این کتابخانه به غیر از کتاب، ۴ دستگاه رایانه هم موجود است و بچه‌ها می‌توانند از CD های آموزشی کتابخانه استفاده کنند. اما در صدد هستیم که ۶-۵ دستگاه دیگر اضافه کرده و یک مرکز رایانه ایجاد کنیم. این کتابخانه، بخش نوار هم دارد که در آن‌جا انواع نوارهای آموزشی، مذهبی، سخنرانی و ... وجود دارد و افراد می‌توانند از آن‌ها استفاده کنند.

در کنار این قبیل امور، انجمن در امور مربوط به مسکن خانواده‌ها، اعم از تعمیر و نگهداری و تهیه مسکن برای افراد تحت پوشش نیز فعالیت می‌کند. به طور مشخص تا چند میلیون تومان به عنوان کمک هزینه خرید مسکن و در مورد اجاره و رهن و یا کمک هزینه اجاره نیز تا ماهی ۳۵ هزار تومان به صورت بلاعوض پرداخت می‌شود.

در مورد تأمین لوازم خانگی نیز انجمن به افراد تحت پوشش کمک می‌کند. بدین نحو که یخچال یا فرش خانواده‌ها را تأمین می‌کند و یا جهیزیه دختران در آستانه ازدواج خانواده‌ها را. و در همین حال، در طول سال ۴۰۰-۳۰۰ مورد سیسمونی تهیه می‌شود. در مورد پسرها باید عنوان داشت که تا سن ۱۸ سالگی تحت پوشش هستند، بعد از آن اگر تحصیل کنند همچنان تحت پوشش بوده و ارائه خدمات ادامه دارد. ولی اگر بیکار باشند به آن‌ها کمکی نمی‌شود. گرچه در، یافتن شغل به آن‌ها کمک می‌شود.

از دیگر فعالیت‌های انجمن رسیدگی به وضعیت تحصیلی بچه‌هاست. مددکاران انجمن در سرکشی به منازل به درس بچه‌ها نیز رسیدگی می‌کنند. مددکاران به مدرسه‌ها هم می‌روند و مثل یک پدر پیگیر آموزش بچه‌ها می‌شوند. حتی قرار شده کسانی که در زمینه درسی پیشرفت داشته‌اند تشویق شوند. بدین ترتیب که دانش‌آموزی که معدل‌اش از ۱۲ به ۱۴ ارتقاء تشویق شود. البته در این زمینه مدیران مدارس و مدیرکل آموزش و پرورش با ما همکاری خوبی دارند.

علاوه بر تمام این‌ها کمک‌های متفرقه و موردی هم بسیار هستند. مثلاً پرداخت وام و کمک هزینه در موارد فوت اقوام، تصادفات و ... که البته در قبال این قبیل وام‌ها مبالغ ناچیزی از ماهیانه آن خانواده کسر می‌شود.

به هر حال در حد توان، سعی بر این است که مشکلات خانواده‌های تحت پوشش را برطرف کنیم ولی در غایت امر، غیر از خدا کسی مشکلات مردم را نمی‌تواند حل کند.

همان‌طور که پیش از این نیز مطرح شد ما در روستاها فعال نیستیم. اما ۱۵-۱۰ خانواده در اطراف اصفهان که از وضعیت بسیار بدی رنج می‌بردند، تحت پوشش هستند. اما در حاشیه اصفهان (در مناطق اسکان غیررسمی) افراد فقیر بسیاری ساکن هستند مثل زینیه، انجمن ما، در این مناطق حضور فعال داشته و تعداد زیادی از خانواده‌ها را تحت پوشش دارد. انجمن در تهران نیز دفتری دارد که به طور عمده در خصوص فروش تاج گل فعالیت می‌کند.

- نوع تعامل با دستگاه‌های اجرایی و نهادهای دولتی:

ارتباط و تعامل انجمن با ارگان‌های دولتی معمولاً خوب است و مشکلی وجود ندارد. اما در میان دستگاه‌های دولتی، بیشتر با کمیته امداد ارتباط داریم. البته سال‌های قبل برخی دستگاه‌ها تصور می‌کردند انجمن درآمد اضافی دارد، لذا پیشنهاد مشارکت می‌دادند اما بعد از مدتی متوجه می‌شدند که چنین خبرهایی این‌جا نیست، فاصله می‌گرفتند. به هرروی در حال حاضر اجازه مداخله در امور داخلی خود را به هیچ ارگانی نمی‌دهیم. علاوه بر کمیته امداد، با بهزیستی نیز ارتباط مکاتبه‌ای داریم اما بدون هیچ گونه ارتباط مالی. حتی ارتباط مشاوره‌ای و مشورتی هم نداریم. اما برخی مواقع بهزیستی از ما اطلاعاتی در باره افراد تحت پوشش انجمن مطالبه می‌کند. به عنوان نمونه در خصوص توزیع سهام عدالت، از ما لیست خانواده‌هایی را که تحت پوشش کمیته امداد نیستند و از ارگان دیگری مستمری نمی‌گیرند ولی تحت پوشش انجمن هستند، خواسته‌اند. چون می‌دانند که این‌جا در باره استحقاق مددجویان قبلاً بررسی شده و آن‌ها واقعاً مستحق کمک هستند.

• چالش‌ها:

یکی از مسائل و مشکلات انجمن ما، پنهان‌کاری خانواده‌هاست. یعنی به رغم وقت‌گذاری همکاران ما، برخی خانواده‌ها در ترسیم وضعیت خود، اطلاعات واقعی را منتقل نمی‌کنند تا بدین ترتیب مشمول کمک‌های انجمن شوند. مثلاً اگر مستمری بگیر ارگانی باشند یا اگر اثری به آن‌ها رسیده باشد، بروز نمی‌دهند. در حال حاضر هم مرکز تبادل اطلاعات با ارگان‌های مختلف وجود ندارد.

از سوئی خانواده‌ایتم بعضاً با اقوام و خویشاوندان خود نیز مسائلی دارند. به ویژه آن‌هایی که در منزل پدرشوهر خود زندگی می‌کنند. شاید ارائه برخی از اطلاعات غیرواقعی از سوی تعدادی از خانوارها به همین علت باشد.

در همین حال با مسائلی چون اعتیاد و گریز از خانه که بسیار هم دردناک است، مواجهیم. یکی از کمبودهایی که انجمن با آن روبه‌رو است، کمبود نیروی است که بتواند با خانواده‌ها کار کند. درست است که ما نیروی داوطلب همکاری داریم اما هریک از آن‌ها سلیقه‌های مختلفی دارند، درحالی که باید این قبیل افراد ویژگی خاصی داشته باشند؛ حلیم باشند، روانشناسی بدانند، خوش بیان باشند، تند و تیز و متعصب نباشند، تجسس‌های بی‌مورد نکنند. الان نیروی کیفی، واقعاً کم است.

مشکل دیگری که ما همیشه با آن روبرو هستیم کمبود نقدینگی است. مثلاً امسال (۱۳۸۴) طی یک ماه ۲۷۰ میلیون تومان لباس توزیع شده است. ۲۵ درصد آن پرداخت و پرداخت مابقی به چندماه بعد موکول شده است. علاوه بر آن برای کمک هزینه تحصیل دانشجویان در ترم دوم ۸۰ میلیون تومان پرداخت می‌شود. جدا از این‌ها حقوق و عیدی و پاداش کارکنان هم در دستور پرداخت است. اکنون با کمبود شدید نقدینگی روبه‌رو شده‌ایم و برای اولین بار به کمیته امداد نامه نوشته‌ایم که صدمیلیون تومان به ما قرض دهد تا آن را طی ۱۰-۷ قسط بازپرداخت کنیم. در سال‌های قبل در مواقعی این چینی مقداری از مردم کمک می‌گرفتیم و مقداری هم قرض و بخشی از نیازها نیز از طریق فروش مستغلات تأمین می‌شد.

نکته مهم در این زمینه افزایش هزینه‌های زندگی و افزایش قیمت خدماتی است که ما آن‌ها را به خانواده‌ها عرضه می‌کنیم.

از دیگر چالش‌هایی که ما با آن رویاروی هستیم کیفیت کار کارمندان است. بسیاری از کارمندان ما خود جزء طبقه مستضعف هستند اما به کارشان بسیار علاقه دارند و مسئولیت‌شان را خوب انجام می‌دهند. اما به هر حال چند نفر در میان آن‌ها بی‌تفاوت هستند. علی‌رغم آن که ما برای کارمندان هم آموزش داریم اما بحث کیفیت کارمندان یکی از مسایل پیش روی ماست.

نکته مهم دیگر که در زمره چالش‌های انجمن محسوب می‌شود و هنوز راه حلی برای آن پیدا نکرده‌ایم آن است که بچه‌ها دوست ندارند نشان‌دار شوند که از این‌جا کمک می‌گیرند. یعنی وقتی کلاس دایر می‌کنیم یا لباس توزیع می‌کنیم، ... بچه‌ها ابا دارند که خودشان بیایند و بیشتر مادران‌شان را راهی می‌کنند. بچه‌ها دچار نوعی شرمندگی هستند که از این‌جا کمک می‌گیرند. اما تا حد توان در فکر حل این مسئله هستیم. مثلاً برای توزیع لباس، امسال بازارچه‌ای تشکیل دادیم و بچه‌ها راحت‌تر برخورد می‌کردند. چون با کارمندان ما روبه‌رو نمی‌شدند و خود مستقیم با فروشنده روبه‌رو بودند و خود انتخاب و خرید می‌کردند. علاوه بر این فکر کرده‌ایم که به جای آن که بچه‌ها برای آموزش به مکان انجمن بیایند، مؤسسه‌ای با نام دیگر تأسیس کنیم و بچه‌ها برای کلاس‌های آموزشی از آن استفاده کنند. اما به لحاظ منابع برای راه‌اندازی یک مؤسسه دیگر در مضیقه بوده و بامشکلاتی روبه‌رو هستیم.

توجه داشته باشید که مؤسسه اباصلاح به دیپلمه‌هایی که شاغل نیستند آموزش می‌دهد. اما اگر ما بخواهیم برای بچه‌های دانش‌آموز کلاس‌هایی داشته باشیم امکان برگزاری این کلاس‌ها در قالب مؤسسه اباصالح وجود ندارد.

یکی دیگر از چالش‌هایی پیش روی فعالیت‌های ما وضعیت خود خانواده‌هاست. یعنی برخی از خانواده‌ها صلاحیت اندک فکری و اجرایی در اداره خانه دارند. حتی در برخی موارد صلاحیت اخلاقی هم ندارند. علاوه بر این‌ها در مواردی که مثلاً پسر خانواده معتاد یا لابیالی می‌شود، خانواده مستأصل و در نهایت فعالیت ما نیز با مشکل روبه‌رو می‌شود.

از دیگر مسائل که در مورد فعالیت‌های اجتماعی و خیریه مصداق دارد بحث اسلوب و روش و فن مدیریت است یعنی مدیران این قبیل مؤسسات هم نیاز دارند که از نظر علمی توانایی خود را ارتقاء دهند.

در اکثر مؤسسات خیریه این بحث پذیرفته نشده است و به روش سنتی مدیریت می‌شوند. بنابراین نظم خاصی در فعالیت‌های آنها نیست. منظور من آن است که مؤسسات مردمی به نحوی ساماندهی شوند که روال کار تخصصی باشد و با سایر مؤسسات نیز ارتباط فعالی داشته باشند.

• دستاوردهای فعالیت:

از جمله دستاوردهای انجمن خیریه امام زمان (ع) آن است که وقتی بچه‌ها بزرگ می‌شوند، همه آن‌ها به انجمن بسیار وفادارند. آن‌ها به انجمن می‌آیند و تشکر می‌کنند و خود به حامیان انجمن تبدیل می‌شوند. چون در شرایطی انجمن به یاری آن‌ها رسیده که هیچ کس به فکر آن‌ها نبوده است.

از دیگر نکاتی که می‌تواند در زمره دستاوردهای انجمن تلقی شود، اثرات روحی و غیرملموس فعالیت‌هاست. مثلاً چندی پیش مادر یکی از خانواده‌ها می‌گفت، «بعد از این که شوهرم فوت کرد فکر می‌کردم که دنیا به آخر رسیده است. نه از نظر مالی، بلکه از این نظر که حامی و پشتیبانی ندارم و در دنیا تنها هستم. اما وقتی تحت پوشش انجمن قرار گرفتم، توانستم خودم را جمع‌وجور کنم. آموزش‌هایی که در انجمن دیدم من را توانا کرد که بتوانم در وضعیت‌ها و موقعیت‌های مختلف نظر خود را مطرح و مشکلات خود را روبه حل ببرم. من توانمند شدم که اولاً خودم باشم. ثانیاً هیچ احساس ضعف نکنم و ثالثاً وقتی با مردی روبه‌رو می‌شوم تصور نکنم که در خطر هستم.» روند توانمندی مادران و خانواده‌ها، خود از دستاوردهای شاخص انجمن است. (نوار صحبت‌های این خانم موجود است و می‌توانید شخصاً صحبت‌های او را بشنوید.)

• چشم انداز ادامه فعالیت:

افراد زیادی به ما فشار می‌آورند که چرا فعالیت اقتصادی نمی‌کنید؟ اما هنوز هیئت مدیره در این باره قانع نشده است. چرا که معتقد است این گونه فعالیت‌ها تلقی‌ها و تصورات منفی ایجاد می‌کند و اینچنین به ذهن متبادر می‌شود که این انجمن صاحب سرمایه است. همچنین از نظر هیئت مدیره ورود به فعالیت‌های اقتصادی ممکن است انجمن را از کارهای خدماتی مندرج در شرح وظائف خود بازدارد.

از جمله مسائل و مشکلاتی که ما با آن روبه‌رو هستیم آن است که بچه‌ها (به ویژه بچه‌های دانش‌آموز) ابا دارند که به انجمن بیایند. به خاطر آن که نمی‌خواهند به عنوان ایتام تحت پوشش، شناخته شوند. لذا وقتی می‌خواهیم در محیط انجمن، کلاس‌های آموزشی و فرهنگی برای آن‌ها برگزار کنیم با مشکلاتی روبه‌رو می‌شویم. مؤسسه اباصالح نیز چون به دیپلمه‌های بیکار آموزش می‌دهد نمی‌تواند این کلاس‌ها را برگزار کند. بنابراین در فکر تأسیس مؤسسه دیگر و با نام دیگری هستیم که بتوان این قبیل فعالیت‌ها و کلاس‌ها را در آن‌جا سامان داد.

علاوه بر این درصدد هستیم که مجوز مؤسسه دیگری مثل اباصالح را - که در حوزه آموزش دختران فعالیت دارد- از سازمان فنی و حرفه‌ای کسب کنیم که به پسران مهارت‌های فنی آموزش دهد تا فرصت‌های جدی‌تری برای اشتغال به دست‌آورند.

در کنار این موارد ما یک کمیته فرهنگی داریم متشکل از چند نفر از خانم‌ها و آقایان اساتید روانشناسی و همچنین خود من که دانشگاهی هستیم. مسئولیت این کمیته با آقای مهندس کسائی است که مهندس کامپیوتر است. در این کمیته برنامه‌های سال آتی انجمن در حال تدوین است و امید آن می‌رود که برنامه‌های آینده متفاوت‌تر، متنوع‌تر و پیشرفته‌تر از گذشته باشند. چرا که در این برنامه، برگزاری کلاس‌هایی چون اقتصاد خانه، روانشناسی کودک، روش برخورد با بحران، هویت و ... مورد نظر است. همچنین در این برنامه قرار است دختران خانواده‌ها که مادران آینده هستند نیز در کلاس‌ها حضور یابند.

با این همه خود من با توسعه فیزیکی انجمن مخالف هستم چرا که فکر می‌کنم لازم نیست ما تمام فعالیت‌هایمان را به طور مستقیم و با حضور خود انجام دهیم. مثلاً لازم نیست که انجمن،

خود آموزشگاهی داشته باشد که فرزندان خانواده‌ها آنجا آموزش فراگیرند. بلکه می‌توان با آموزشگاه خاصی قرارداد بست و بچه‌ها را به آن محل معرفی کرد. بدین ترتیب من فکر می‌کنم لازم نیست خود انجمن گسترش یابد بلکه انجمن باید بر کیفیت تمرکز داشته باشد. با گرفتار شدن در اجرا، انجمن بزرگ و بزرگتر می‌شود و اداره آن مشکل‌تر خواهد شد.

نکته شایان توضیح آن که هیئت امنای انجمن با این ایده‌های جدید مخالفتی ندارد. حتی برخی از اعضاء بسیار هم موافق‌اند. اما سایرین بیشتر نگران عدم موفقیت هستند و با احتیاط مسائل را پی‌گیری می‌کنند. ولی آن‌ها هم با اصل ایده مخالفت ندارند. از سویی با عنایت به ضرورت جوان‌گرایی در فکر این هستیم که اندک‌اندک جوان‌ها نیز در مدیریت انجمن نقش بیشتری داشته باشند. اما وقتی بحث جوان‌ها مطرح می‌شود باید گفت که متأسفانه امروزه یک نوع پوچی و بی‌هویتی در جامعه رواج دارد و به ویژه جوان‌ها درگیر آن هستند. جوانان طبقه متوسط به بالا عموماً با این مسئله درگیراند. جوانان طبقه پایین هم از زاویه دیگری با این مسئله مواجه هستند. اگر چه دعوت کردن جوان‌ها به انجمن بسیار مشکل است و برخی مواقع استقبال نمی‌کنند اما به هر حال در این شرایط وقتی جوانان به مؤسساتی همچون خیریه ما وارد می‌شوند، اندک‌اندک علاقمند می‌شوند. به ویژه آن‌هایی که مذهبی‌تر هستند. در حال حاضر در انجمن ما ۱۶-۱۵ پسر و دختر جوان فعالیت می‌کنند و تلاش می‌کنیم تجارب بزرگترها به این عده منتقل شود.

- تحلیل از ظرفیت عرصه عمومی در حوزه خدمت‌رسانی اجتماعی:

از نظر من و با توجه به سابقه‌ای که در این حوزه دارم، مردم ظرفیت زیادی برای خدمت‌رسانی دارند. اصولاً در ایران به لحاظ فرهنگی و سابقه خدمت‌رسانی، ظرفیت‌های قابل توجهی در دسترس داریم. اما در این مورد کارجدیدی صورت نگرفته است. یعنی کار علمی جدیدی در این باره نشده و امور براساس همان روال سنتی انجام می‌شوند. به عبارتی مردم براساس اعتقادات مذهبی پول می‌پردازند و برخی دیگر آن‌ها را توزیع می‌کنند. و از سوی دیگر متأسفانه این قبیل فعالیت‌های خیر در بین افراد تحصیل کرده و مدرن جانيفتاده است.

• الگوی پیشنهادی مناسبات دولت با نهادهای خدمت رسانی در عرصه عمومی:

از دیدگاه من الگوی مناسب و ایده آل آن است که مقوله تأمین و رفاه اجتماعی به صورت رسمی و نظام مند به گونه ای طراحی و اجرا شود که نیازی به فعالیت های خارج از آن نباشد. اما تجربه نشان داده که گریزی از فعالیت های خیریه نیست. ضمن آن که یکی از مسائلی که در مورد دستگاه های دولتی مطرح است آن که (بخشی از مردم) برای برخوردار شدن از خدمات دستگاه های دولتی، پنهان کاری، فریب کاری و ... می کنند. اما در مؤسساتی از قبیل انجمن ما و سایر مؤسسه های خیریه، این مشکل بسیار کمتر است. چون مبنای فعالیت در این جا انگیزه های اخلاقی و شرعی است.

از طرف دیگر بحثی که در این خصوص قابل طرح است آن است که نهادهای دولتی همچون سازمان بهزیستی در ایفای وظایف خود از مؤسسات مردمی و خیریه کمک بگیرند مثلاً اگر قرار است خدماتی به بخشی از مردم ارائه شود می توانند کمک ها و منابع را در اختیار مؤسسات مردمی قرار دهند و از طریق آن ها توزیع صورت پذیرد. چون این مؤسسات متعدد و متنوع و گسترده هستند و در مقابل، حوزه کاری کوچکتری دارند. اما نهادهای دولتی مجبورند حوزه های بزرگ جغرافیایی را پوشش دهند که این مهم خود، امر خدمت رسانی را کند و با مشکل مواجه می کند. به عبارت دیگر مؤسسات مردمی می توانند به عنوان عامل یاری رسان نهادهای دولتی انجام وظیفه کنند.

از طرفی دیگر نهادهای دولتی می توانند به این مؤسسات، تسهیلات حقوقی و مشاوره های حقوقی ارائه کنند. به عنوان مثال مباحث مختلف قانون کار، بیمه و ... مشکلات خاصی را برای ما ایجاد کرده اند. مورد دیگری که دولت می تواند از آن طریق به نهادها و مؤسسات مردمی کمک کند، اعطای وام و تسهیلات بانکی است. به این گونه که بانکها در مواقع اضطرار مثل شب عید، تسهیلات قرض الحسنه یا تسهیلاتی با سود بسیار کم به این مؤسسات بپردازند یا آن که با سود کم در پروژه های این نهادها مشارکت کنند. در حالی که چون سود پروژه های مؤسسات مردمی کم است، بانکها مشارکت را نمی پذیرند. اما اگر انعطافی باشد، بانکها می توانند به نهادهای مردمی کمک کنند.

در مجموع می‌توان عنوان داشت که دولت می‌تواند در نقش یاری رسان به مؤسسات خیریه و NGO های خدمت رسان در عرصه عمومی از طریق ارائه مشورت، تسهیل مقررات و ایجاد زمینه برای استفاده از خدمات مؤثر بانکی، ظاهر شود.